

SECTION 4.

MANAGEMENT, PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.012

ПРОВАЙДЕРСЬКО-АКТИВАТОРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЕКОНОМІЧНОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ

Філіппов Володимир Юрійович¹

1. д-р. екон. наук, проф., професор кафедри менеджменту
Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-4429-7582

Визнання: ця публікація підготовлена в рамках виконання стипендіальної роботи Верховної Ради України на тему «Інструментарій сталого розвитку в управлінні змінами малого підприємництва для відновлення економіки України» відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук" від 22.08.2024 № 3925-ІХ. Державний реєстраційний номер НДДКР: 0124U004203.

В умовах масштабної руйнації економіки України внаслідок російської військової агресії малий бізнес опинився на межі виживання. Для відновлення економічної активності необхідна трансформація функціоналу підприємництва, спрямована на інтеграцію соціальних, інноваційних та адаптаційних процесів. Підприємства мають відігравати як провайдерську, так і активаторну ролі, стимулюючи розвиток громад, створення робочих місць та залучення інвестицій, що є критично важливим для досягнення цілей сталого розвитку.

Сучасні виклики, пов'язані з економічною кризою та воєнним станом, вимагають від підприємництва активної участі у відновленні національної економіки. Малий бізнес здатен стати рушієм цих змін, за умови переосмислення свого функціоналу. Провайдерсько-активаторний підхід дозволяє підприємствам не лише забезпечувати базові ресурси, але й стимулювати нові економічні процеси, що сприяють економічній стійкості та інтеграції в глобальні ринки.

Автором у попередніх дослідженнях вже проводив паралелі щодо впливу динамічних змін на управлінські рішення у малому та середньому бізнесі,

зокрема дослідив особливості адаптації управлінських моделей до умов кризи та трансформацій економічної системи України [1] [2]. Дослідники сучасного стану економіки України також наголошують на необхідності змін у функціонуванні підприємництва. Михайленко Д. [3] вказує на актуальні тенденції розвитку малого бізнесу, що вимагають адаптації до нових умов. Гонтарева І.В., Євтушенко В.А. та Михайленко Д.Г. [4] підкреслюють особливості підприємницької діяльності в післявоєнний період, що потребує нових стратегій управління. Бабій І., Баксалова О. та Остапчук О. [5] досліджують механізми формування конкурентної політики малого бізнесу, спрямовані на забезпечення його життєздатності та розвитку у відновлювальний період.

Зазначені автори та інші вчені, що досліджують поточний економічний стан України, відзначають важливість застосування провайдерсько-активаторного підходу у розвитку підприємництва. Цей підхід передбачає не лише забезпечення підприємствами ресурсів і послуг для функціонування економіки, але й активізацію нових економічних процесів шляхом створення інновацій, стимулювання розвитку громад та інтеграції вітчизняного бізнесу в глобальні ринки. Така трансформація функціоналу підприємництва є ключовою умовою для сталого відновлення економіки України у воєнний та післявоєнний періоди.

Провайдерсько-активаторна функція у підприємстві – це підхід, що поєднує дві ключові ролі підприємств у процесі розвитку та трансформації економіки:

1. Провайдерська роль – підприємство виступає джерелом ресурсів, послуг, інновацій або інфраструктури для інших учасників ринку чи економічної системи. У цьому контексті воно забезпечує необхідні умови для розвитку інших підприємств, споживачів чи суспільства.

2. Активаторна роль – підприємство не тільки постачає ресурси, а й стимулює зміни у середовищі, активуючи нові процеси, як-от створення нових ринків, залучення партнерів чи просування інноваційних ідей. Отже, воно виконує роль каталізатора розвитку через запуск чи активізацію різних соціально-економічних процесів.

У комплексі ці функції дозволяють підприємству відігравати важливу стратегічну роль у сталому розвитку економіки, зокрема у відновленні економічної активності після кризи, війни або інших значних потрясінь.

Процес трансформації функціоналу підприємництва в економічному відновленні України відображає процес зміни ролі та завдань, які виконує підприємство в умовах відновлення економіки, особливо в ситуації воєнного чи поствоєнного періоду. На рисунку 1 наведено приклад провайдерсько-активаторного підходу у трансформації підприємництва для відновлення економіки України.

SECTION 4.

MANAGEMENT, PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

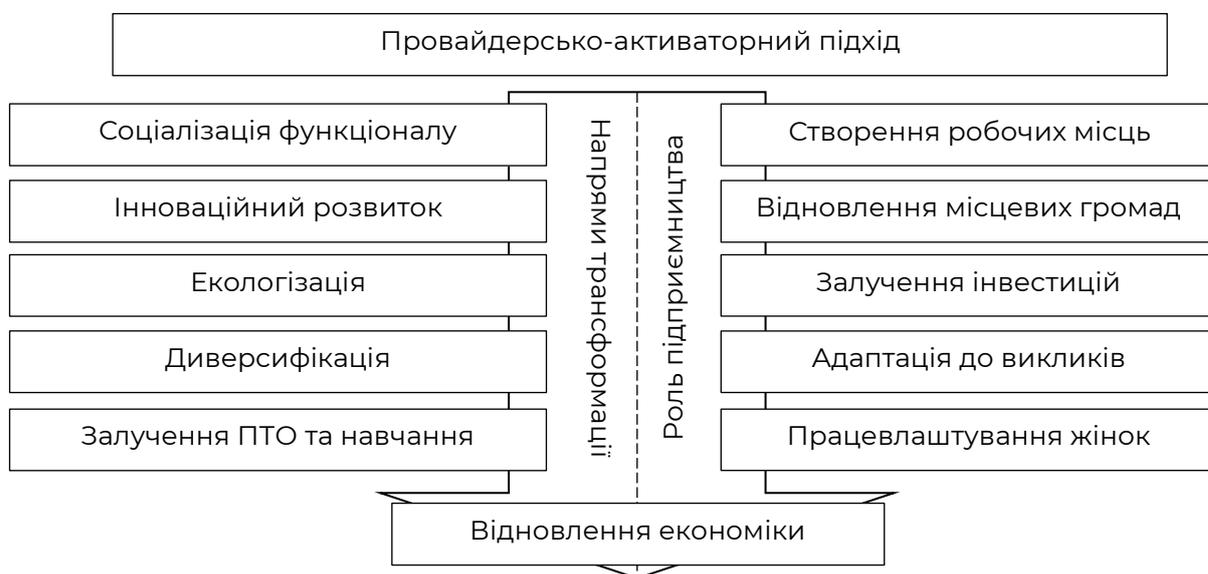

Рис. 1. Провайдерсько-активаторний підхід у трансформації підприємництва для відновлення економіки

Трансформація функціоналу означає зміну або адаптацію завдань, цілей та методів діяльності підприємств. Вона відбувається через вплив зовнішніх факторів, таких як війна, криза чи зміни на ринку, що змушують підприємства переосмислювати свої бізнес-моделі, стратегії та процеси.

Наприклад, українські підприємства внаслідок війни були змушені:

1. Релокувати та/або відновлювати свої виробництва;
2. Скоротити чи змінити спектр послуг і продуктів;
3. Адаптуватися до нових умов роботи (дефіцит ресурсів та кадрів, зруйнована інфраструктура, зниження купівельної спроможності).

Напрями трансформації, визначені на рисунку 1 та що використовуються провайдерсько-активаторним підходом в процесі відновлення економіки України, підприємства проходять декілька важливих змін:

- соціалізація функціоналу підприємства, через що вони частіше починають виконувати соціально відповідальні функції – підтримку громад, працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та ветеранів;
- інноваційний розвиток та зростання ролі технологій та цифровізації для підвищення ефективності та скорочення витрат;
- диверсифікація діяльності бізнесів задля розширення сфери діяльності або знайти нові ринки для виживання в умовах нестабільності;
- у довгостроковій перспективі підприємства орієнтуються на сталий розвиток, інтегруючи екологічні практики для збереження ресурсів;

– професійно-технічна освіта та перекваліфікація кадрів на ти види роботи, які затребувані сьогодні.

Підприємництво відіграє одну з ключових ролей у процесі відновлення економіки через наступні фактори:

– створення нових та заповнення існуючих робочих місць, таким чином підприємства можуть сприяти зменшенню безробіття, яке є особливо актуальним для регіонів, що постраждали від війни;

– малі та середні підприємства мають значний вплив на розвиток громади через підтримку економічної активності, наприклад крафтових виробників;

– інноваційно орієнтовані підприємства можуть залучати зовнішнє фінансування та гранти;

– завдяки своїй гнучкості малий бізнес швидше реагує на зміни ринку та інфраструктури, адаптується до викликів пропонуючи нові рішення;

– подолання гендерної нерівності на ринку праці через навчання та працевлаштування жінок.

У відновлювальному періоді підприємства стикаються як з викликами, так і з можливостями. Основні виклики включають дефіцит фінансування, руйнування інфраструктури та відсутність кваліфікованих кадрів. Однак, є й нові можливості: зростання попиту на інноваційні рішення, міжнародна фінансова підтримка, участь у грантових програмах та цифровізація.

Висновки. Відтак, трансформація функціоналу підприємництва є адаптивною відповіддю на сучасні виклики та можливостями для сталого економічного розвитку України. Цей процес передбачає більш гнучке управління ресурсами, орієнтацію на соціальні та екологічні цілі, а також активізацію інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Філіппов В.Ю., Антошук В.М. Особливості прийняття управлінських рішень в малому та середньому бізнесі в умовах динамічних змін. Економіка: реалії часу. 2020. № 6 (52). С. 122-129. DOI: 10.15276/ETR.06.2020.15.
- [2] Філіппов В.Ю. Вплив моделі розвитку національної соціально-економічної системи на моделі управління розвитком підприємництва: ключові функціональні та структурні зміни. Економічні інновації. 2020. Вип. 2 (75), Т. 22. С. 112-121. DOI: 10.31520/ei.2020.22.2(75).112-121.
- [3] Михайленко, Д. (2024). Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. Економіка та суспільство, (60). DOI: 10.32782/2524-0072/2024-60-139.
- [4] Гонтарева, І.В., Євтушенко, В.А., & Михайленко, Д.Г. (2023). Стан та особливості розвитку підприємництва в повоєнний період. Economic Synergy, (2), 148-158. DOI: 10.53920/ES-2023-2-11.
- [5] Бабій, І., Баксалова, О., & Остапчук, О. (2022). Механізм формування конкурентної політики малого підприємництва в післявоєнний період. Innovation and Sustainability, (2), 123-130. DOI: 10.31649/ins.2022.2.123.130.